

FOGLALAT: Magyarország és Erdély (kinevezések; budapesti napló: takarékmagtárak, kettős gyilkosság Budán, irodalmi ujdonság, magyar játékszini krónika, 's a' t.; a' nemzeti játékszini-igazgatásra eső, 's iparműkiállításához járultak kitüntetések ügyében; 's a' t. Erdélyi országgyűlés, 'sa't.); Abauj vármegye (tenyítő törvényszéki ülések, 's a' t.) Esztergom vármegye (a' levélpostadíj ellen fölrás, a' beregmezei levél-elsikkasztás sérelmük jegyzetetik föl, megyei levelezések, 'sa't.); debreczeni mozgalmak; hirlapkiadvány; 'sa't.) Szerbia (fölszólítás a' szerb nemzethez; pótlékadatok a' zendülésről; új fejdelem-választás; 'sa't.) Spanyolország (újabb carlospárti mozgalmak; 'sa't.); (Anglia csatavesztés Port-Natalban; 'sa't.) Franciaország (vélemény a' püspöki párpadról; 'sa't.) Belgium (kereskedési szövetség; 'sa't.) Törökország a' brailai zendülők elítéltek; orosz vihar bolgárok közt; 'sa't.) Ertesítő. —

Magyarország és Erdély.

Ő es. 's apost. kir. fels. Ponty József nádszegi kir. sóárnokot legkegy. nyugalmazni méltóztatott. — A' pesti kir. harminczadnál Párcsetich Károly halála által a' tisztirnoki hivatal megürült. — Krammer Ferencz eddig offenbányai kir. tanító vajdahunyadi kir. igazgatósági irnokká 's Barton Antal radnai kir. olvasztómester zalatnai k. igazg. pénztárnoki másod irnokká nevezetett.

Fáji Fáy Ferencz, debreczeni váltótörvényszéki elnök Perbenyik helységben (Zemplényben Majláth grófi birtok) munkás élete 63dik évében meghalozott. Béke a' hü alattvaló 's erényes hazapolgár hamvaira!

(Hivatalos tudósítás a' nemzeti színház igazgatása iránt.) A' magyar nemzeti színház tárgyában az 1840ki 44. tcz. által kiküldött országos választmány részről ezennel közhírré tétetik: hogy azon legtisztább szándék, mellyel a' nemzeti színház ügyének kezelése vezéreltetett, a' már közhírré tett 's ekkorig vezetett igazgatás formája által, minden legjobb igyekezet mellett is, nem kedvező sikert tüntetvén elő, miután Simoncsics János eddigi igazgató ur, kedvezőbb módok és formák választásából keletkezhető jobb siker reménye alatt, e' hivatalról eleve lemondott, azon igazgatói hivatalnak betöltésére folyó évi november 14dik napja tüzetik ki olly módon, hogy a' hazafikebelre 's ügyes kezekre várakozó hivatalba lépni kívánók, szándékukat az országos választmány elnökének, Gyürky Pál ur ő excljának f. évi nov. 13kaig kinyilatkoztassák. Leveleik Pest Hatvanon Kis Terenyére intézendők; maga pedig a' választás folyó évi nov. 14én itt Pesten történendik; az új igazgató választásai az igazgatás jelen helyzetében hagyatván. Ezen felhívás pedig azon reményben bocsátatik köztudomásra, hogy azon hazafiak, kik sziveikben meggyökerezett hazafiság mellett kebleikben e' diszes hivatalhoz hivatást éreznek, pusztá formák miatt nem vonakodandnak az eddiginél sokkal tágasabb kört nyert igazgatóságra jelentkezni; mert jövendőre nézve az igazgató csupán a' törvényből merített 's így mellözhetlen föfelügyelésre nézve álland az eddigi országos választmány alatt, t. i. 1) a' törvény értelmében adandó segélypénz-kijelölésre 's arra történendő felügyelésre, 2) a' színház állandó fenállására nézve 's hogy figyelme mind a' dramára mind a' operára kölcsönösen kiterjesztve legyen, 's a' játékszini localis bohózatokkal el ne öntessék; 's 3) a' számadások bevétele 's megvizsgálása végett, mire nézve világosan megjegyzetetik, hogy a' törvény értelmében adandó segélypénzen túl, az országos választmány magára fizetéseket nem vállal; valamint a' számadásokból kitünendő hasznót sem követeli, sőt azt egészen az igazgató javára hagyja; 's így az arról tudomást 's vizsgálatot csupán a' végett kívánja meg, hogy jövő országgyűlésre törvény értelmében adandó számadás és véleményezéshez adata legyen. — Egyéb iránt az igazgatónak ugy a' színészek fogadása és elbocsátása, mint az egész gazdálkodási szerkezet elrendelése teljes szabadságára bizatik, világosan megjegyzetvén, hogy a' színház ruhataráról 's minden hozzá tartozó eszközeiről szoros gondoskodni köteles; a' választmány betekintése fenhagyatván. — Végezetül a' színház-igazgatásra aprólékos részletekben még kedvezőbb feltételeket szabó országos választmányi határozatoknak megtekintésére a' vállalkozni szándékozók Simoncsics János igazgató urhoz utasittatnak. Kelt Pesten sept. 12. 1842.

(Előleges jelentés az iparműkiállítási műbiralat eredményéről) — Az iparegyesület igazgató választmányának illető osztályai f. évi aug. 25én megnyitott és sept. 24kén bezárt első magyar iparműkiállításnak műértő birák vizsgálata nyomán megállapított biralatát bevégezte. A' biralat eredményét időrövidség miatt a' hirlapok mai számában nevenként részletesen közölni nem lehetvén, ezuttal előleg közhírré tétetik: hogy két tárgy (soda és cukor) bizonyos körülményeknél fogva ezuttal soronkívüli tekintetbe jött; három tárgy iránt bővebb tapasztalásig a' biralat felfüggesztetett; 's három a' versenytől előre lemondott; egyébiránt kiosztatott 5 arany, 13 ezüst, 29 bronz emlékpénz, 31 dicsérő oklevél, 36 tárgy pedig a' választmány által az iparműkiállításról minden hirlap mellett közrebocsátandó 's az iparúzők körében azon kívül is kiosztandó körülményes jelentésben méltányolva említendő leszen. — Bővebben máskor.

Budapesti napló. (Takarék-magtár). Nemzetünk anyagi állapotának ideiglenes biztosításául, minden más tárgy felett, legsürgetősb 's legkönnyebb 's rövidebb idő alatt valószínűtlen elsősegélyigényel a' Takarékmagtár. Egy olly nép körében, hol józan neveltetés, mivelttség az élet-bölcsesség tanját érdemileg gyümölcöszteti, ez a' szükség eseteire való köz előrendelkezés talán fölösleggé válik, mert ott a' közszellem csak magány-intézetekül hagyná fel. Nálunk, hol mivelődés során csak egy jobb jövendőtől várhatjuk a' ma ültetett növény virágzását, olly módokhoz is kell folyamodnunk, mellyek az elméleti oktatásnak gyakorlati felvilágosítást 's erőt adjanak, azért jelenleg köztörvényi rendeletével kell e' tárgyról intézkednünk. 'S most közbevetőleg legyen mondva, nem lehetek egy véleményű azon egyedekkel, kik azt állítják, hogy nevelni kell előbb a' népet, 's azután üdvös intézeteket hozni életbe, hogy akkor már értse meg annak hasznait, 's tudatlanságból ne használhassa rosszul. — Ekként rendesen a' fontolva haladó párt azon része gondolkozik, melly még is megérté már a' kor kívánatát 's haladna is, ha a' dulce farniente megengedné a' mozgást, 's ezért örömmel fohászkoznak a' népneveléshez, mint megmentőhöz a' gyakorlati élet mozgalmától. Első szükségnek ismerek én is a' népnevelést, — üdvösnek hatályosnak azonban csak akkor tartom, ha mint mondám, a' tanulmányok theoretikai feladatait a' gyakorlat magyarázza, a' tény oldja fel. És ha valahol

az elméleti köznevelést gyakorlati életnek kell kísérnie, ugy nálunk az eset valóban előáll; mert halakostársink oláh 's némely tót részeit a' számadásból kivesszük, eléggé természetes értelmességgel bíró polgárookra számíthatunk, kik rövid elmélkedés után a' gyakorlat hasznait nemcsak megérthetik, hanem józanul is élvezhetik. Hogy oláh atyánkfiai mennyire vannak hátra még önhasznuk ösméretében is, szolgáljon adatul egy példa, melly e' helyen épen alkalmazhatólag idézethet elő. — Bihar megyének jelenlegi első alispánja érezve szükségét — a' megyében azidén uralkodott éhség folytán, — az elővigyázatnak, elnököleg lelkes felszólítást intéz körlevelében a' tisztviselőséghez, hogy minden igyekezetüket 's erejüket fordítsák főök-takarék-magtárak felállítására. E' felszólítás bizonyára rokon keblekben hangzék vissza 's azonnal annak teljesedésbe vétele, miként helyzet 's állapot megengedé, meg is kísértetett; fájdaiom ugyan eddig a' fáradságot még siker nem koronázhatja, — az akadály tömérdek és nagyobb részint a' lakosság maga áll akadályul. Így történt, hogy Fekete-Győrös helység, mellynek lakosai oláhok, a' járásbeli szolgabíró által, ki helybeli közbirtokos is, felszólítatik e' czélra együttmunkálásul a' közbirtokossággal, a' föl desuraság önként ajánl harmincz hold földet ingyen és első vetésül belé szemet a' magtár alapjául — melly szép ajánlásért, a' köz jólétért áldozó földesuraság méltán megérdemli a' becsülést, — 's mi lett következése? semmi. Az oláh atyafiak tehetős része, kikre maradt volna fel a' munkáltatás, szegényebb rokonaikért csak valamikézt sem akarván tenni, — a' kötelezésnek pedig még helye nem levén — meghusították a' szép szándok. Előhozhatnék még egy más hasonemü esetet is, midőn t. i. hasonló elnöki rendelet folytán a' burgonya-termesztés hasznosságát adá elő az illető tisztviselő oláh hallgatóinak 's midőn magyarázatit a' lakosság általi figyelmes hallgatás után, azzal végeznél el, hogy az elmondottak után, ha a' burgonyatermesztés hasznait nem ösmérhetnék el, legalább a' tekintetnél fogva nyujtsanak annak sikert, hogy szeretve tisztelt alispánjok, ki az adózók jobb sorsát melengeti, teszi e' szót hozzájuk. Mire a' csendesen hallgató tömegeből felszóll az ugynevezett „falu szája“ 's azt feleli az egészre: „bizony jó is volna, ha az alispán ur egymérvő“ burgonyát adata számára, ő azt azonnal megfőznél, megsütnél, 's felesége 's hat gyermekeivel meg is ennél, mert ugy is két nap óta nem evett már. — No most már okoskodjunk vele, ha lehet, — tehát „itt radical reform kell“ mint mondja a' bagosi homokbuczkák szerencsés kiskirálya. Tehát mint mondám, köztörvényi rendeletével kell a' takarékmagtárakról intézkednünk. A' takarékmagtárak helyhatósági joggyakorolhatásból, nálunk legalább még most a' kívánt czélt megközelíthetőleg fel nem állhatnak; mert municipiumunk természetében fekszik, hogy kötelező ereje egyedül megyéje körét illesse. Olly intézvényt tehát, melly a' hon minden rendű lakosira egyaránt áraszsza jótékonyosságát, csak országgyűlésileg hozott törvényi áttalálhatni, ilyennek tartom pedig én a' takarékmagtárak felállítására eszmének valószínűségét. — Mellözve most mind azt, mit az időszert ideiglenes ügyben tenni kellene, mi jelenleg egyedül egyedeket, vagy egyes hatóságokat illetne: szölok takarékmagtárakról nézetem szerint ugy, miként mint mondám, azt országgyűlésileg meghatározatni ohajtom. Nálunk a' takarékmagtárak életbe hozatását, mint közintézetet szükség tekinteni 's azért olly elővigyázattal és — bár nem igen nagy barátja legyek a' számolásnak — kiszámítással kell ez ügy elintézéséhez fogni, hogy se a' szántóvető osztály, se annak kezelése által a' közpénztár ne terheltessék. — Szerintem, ha eljő azon szép idő, hogy az adó rovatlába minden különböztetés nélkül mindenki beiratva leend, — szükséges az annyira összehalmozott teendők kiadását ugy osztani szét, hogy minden egyes tárgyra jutva, a' nemzet megerőtetésébe ne kerüljön az egész. Minden esetben hibás politikának tartanám az idő kívánati egyszerre teljesítésére minden kuforrást kimeríteni; mert gyümölcsöt csak később hozván meg, nem maradna semmi az ugyanakori újabb kívánat és szükség fűdőzésére. — Minden köz intézetünk életbe hozatásánál a' miképpennél két szempontbol kell kiindulnunk. Az egyik, melly illeti a' közügyek, a' közszellem jelenlegi állását. A' másik, melly illeti a' jövendőt, miképpen t. i. vagy egyesek vagy a' többség nézete szerint változhatnak a' közállapot. A' multnak tekintetbe sem szabad jöni. E' két egyesített vezérfontol utasítatva teszem le tervem alapját járt a' s építészekhez folyamodva, a' hiányokat pótolgatni, a' hibákat javítani. (Vége következik.) — Mult hétfőn gyászos kettős gyilkosság ment véghez Budán. Egy dragonyos hadnagy ugyanis hosszash idő óta gyöngéd szerelmi viszonyban élt egy özv. örnagynéig szép lyányával; a' szerelmes pár összekelését az ifju családja gátlá, 's így öngyilkolásban kerestek menedéket a' szerencsétlenek! Előbb a' menyasszonyilag felöltözött hajadon végzé lövés által életét, azután pedig a' hadnagy tört mártott szivébe, 's mivel ez nem okozta rögöni halált, tehát még az asztalhoz vánszorgott, a' pisztolyt ismét megtölté 's főbe lövé magát. Szerdán számos nép kíséretében vivék örök nyughelyökre a' kiszenvedett boldogtalanokat. Megjegyzésre méltó, hogy e' két egyed sokat és mindig csak németül olvasott, Kozzebue, Schiller, Raupach, Göthe 's egyéb német érzelgők könyükkel föleresztett tintája okozá tehát legalább nagy részben e' bajt, melly aligha történt volna könnyűvéru francia olvasmány használatát következtében, mert ez esetben a' meztelen életet ismerni tanulván, meggyőződtek volna a' szerelmesek arról, hogy összesen négy ép kézzel bírnak, 's hogy ennél fogva semmi családi pénzbeli viszonyokra nem szorulnak, hanem böcsületes munkájok után böcsületesen élhetnek, 's böcsületes és hasznos polgárokkal ajándékozhatják meg a' hazát. Ekkor nem kellett volna Schiller „Ármány és szerelem“ féle eszközökhöz folyamodniok. — A' porosz király a' köllni ünnepély alkalmával Liszt Ferenczünket (ki meg-

szerszám pedig a k. kormányzóknek törvényhatóságokali levelezését csak a szász nemzetre nézve alkotott külön szakasz értelmében kívánván a Rdek korlátozni, hogy a 3dik szakasz is ez értelemben módosítottassék, elvégeztetett. A leküldött törvényezik 4ik valamint 5dik szakasza is elfogadtatván, a 6dik szakaszának azon részében, hol az egyházi hivatalok levelezéseiről van szó, hogy ezek egymás közti levelezéseikben is magyar nyelven éljenek, nyilván hozzá tétetni határozatott, teljesen jogosítottaknak itélvén magokat a Rdek megkivánni, hogy a honi törvények és a magyar nemzetiség ápoló ótalma alatt álló vallások egyházi tagjai is, a nemzetiség megalapítására közakarattal munkáljanak. Folyt. E.H.

Debreczeni mozgalmak. Kiki tudja, milly üdvteljes haszon járul honunkra, a kisdudovó-intézetek honszertei elágazása által. E jámbor ohajtat ösztönétől ingereltetve, mult hó 7én a ns város tanácsa által bölcsen tervezett kisdudovó-intézet javára, Töpfer: „Leánykérs szabály szerint” című vigjátéka igen helyesen 's jellemzőleg adatott a helybeli szinpadon. Örömmel szemlélők, minő hő részvételt pártolá e' szent célt a közönség. Ekkor érkezett Komlóssy társasága is ide, szini mutatóványait megkezdendő. Aug. 14kén a' színház melletti udvaron szabad ég alatt alkalmazott szinkörben először lépett föl e' társaság. Nem mellőzhetem el az alkalommal a polgári casinó sem. Ez 1840ben keletkezett, 's fő elve: minden személyválogatás nélküli kellemes időöltés, minden honi hírlap olvashatása általi művelődés, és bizalmasság; minélfogva egy részvénydíj csak 2 ft. p. Tagja lehet minden művelt hivatalnok és polgár, mi által tagjainak száma már az ötszázat fölülmulja. Tagjai közt két hölgy is létezik 's ez által ösztön nyílik a' szépnemnek e' művelődésre szentelt mulatságot jelenlétükkel fűszerezhetni. A tagok számos lehet a pénztárakat annyira gazdagítá: hogy már saját házról és kertről gondoskodhatik a' társulat; mi végett épen e' napokban tartá közgyűlését. Innét láthatni, minő hatással van a' részvénydíjak csekélyisége a' tagok szaporodására, mit követni más városoknak is — ha a' körülmények engedik — czélszerű leend; mert ekkor nem kényszerülend több tag magát visszavonni, kik a' 10 — 12 p.ft. évenként folyvást fizetni megúnják. A város jelességei közé tartozik: az ujonnan épült városház; nem kevésse emelné szépségét a' tér közepén fúratott kút is, ha külseje csinosb volna, 's ugy alkalmaztatnék: hogy a' vizért oda tóduló nép nem kénytelenék hosszas várás miatt garázdálkodni. — Ezen kút vize kénédartalmúsága (schwefel-hydrogenhaltig) miatt talán némi kóroknál is alkalmas lenne. Nézetem szerint czélszerű lenne, ezen kútát előfákkal körülültetni. Említést érdemel végre a' ref. tanodához tartozó fűvészkert is, melly Csécsi tanár szorgalma által napról napra szebbül. Remélhető, hogy e' kert idővel a' közönségnek — ha annak valamely része vele vissza nem élend — élvezhetősül szolgáland; 's leend végre egy zöld tér, melly ben a' városban a' közönségnek kéjes illatjával fogna kínálkozni. Köszönetet érdemel a' főnemlített tanár azon szivességeért, mellyel a' tanodai híres könyvtárt, az ásványi gyűjteményt 's a' vegytani és physikai ritkább műszereket mulogatja. Mannó Alajos.

Hírlap-kivonat.

A' Világ 66k. számában a' bécsi újság után ismérteti a' galicziai hitelegyesületet. „A' galicziai hitelegyesület az országban fekvő telekkönyvileg összeirt jószágok birtokosainak önkéntes egyesülése által a' Rendekeze mellett alakították. Nincs bizonyos időponthoz kötve az illy egyesülethözi járulás, és az törvény: 1) kölcsönvétel által az egyesülettől; 2) egy olly jószágnak, mellyre illy kölcsön bejegyezve van, megvétele, 's egyszerűen azon nyilatkozás által, hogy a' vevő ezen egylethez tartozni kíván. Kitérés az egylethül eszközöltetik: 1) a' kölcsön visszafizetése, és 2) a' lekötött jószág eladása által. Az egyesület kölcsönjeit zálogjegyekben (Pfandbriefe) adja. Ezek közt oklevelek, mellyekben a' hitelegyesület az illy zálogjegy birtokosának ígéri, hogy a' kamatfizetést rendszeresen teljesíti, 's a' tőketörlesztést az intézet alapelveinek megtartása mellett eszközölni fogja, melly zálogjegyeknek félévi felmondása az egyletnek fen van ugyan tartva, de a' zálogjegy birtokos hatalmában nem áll. Legkisebb zálogjegy 100, legnagyobb 10,000 ezüst forint szálthat. A' zálogjegyek kamatai, mellyeket a' jószág birtokos az egyesületnek, ez pedig a' zálogjegy birtokosnak fizet, 4 pctet tesznek; ezenkívül a' kölcsönvevő kezelési költségek fejében tartozik évenként bizonyos járandóságot fizetni, melly azonban a' tőke 1/4 pcténél többre nem hághat. Zálogjegyek a' megszabott formások megtartása mellett csupán akkor adhatnak ki, miután az adósnak az egyletnél maradó kötelezvénye a' hypotheccal lekötött jószág terhére telekkönyvileg bejegyezve van. A' hitelegyesület a' lekötött jószágok csak félbecsértékeig adja kölcsönöit némi kivételekkel. Olly jószágokra, mellyeknek tulajdona iránt per van, nem ad kölcsönöket, kivéven ha az ellenfél abban megnyugodnék. A' kölcsönt csak e' három esetben mondja fel adósnak: 1) ha olly rosszul gazdálkodik, hogy a' kamatfizetés 's tőketörlesztésre előre láthatólag nem számíthatni; 2) ha az adós két év alatt háromszor kényszeríté az egyletet, hogy a' kamatokat bírói végrehajtás útján vegye be, és 3) ha más adósság miatt bírói végrehajtás alá kerülvén az adós, illyenkor az egyletnek tartozott félévi kamatok kifizetését elmulasztja. Az egyletnek joga van a' késedelmes adós ellen a' legszigorubb 's gyorsabb törvényes végrehajtási módokhoz nyulni. A' zálogjegy birtokosnak joga van az egylet ellen panaszt tenni az illető törvényszéknél, melly szóbeli eljárással végzi az illy ügyet, 's azt kötelezettségi mulasztás esetében, azok (tán annak) teljesítésére szorítja; joga van a' hitelegyesülethöz tartozó jószágból kielégítését kívánni, 's megnyerni, sőt ezt a' Rk pénzalapjából is követelheti, 's a' kormányzók ezt elrendelni tartozik. Az egyletnek bizonyos alapítványok át vannak adva, 's meg van engedve, hogy városok, községek, alapítványok, közintézetek tőkét, 's árvapénzek zálogjegyekbe ruházathaszanak. Meg van engedve, hogy a' galicziai Rdek pénzalapja a' hitelegyesület kötelezetéseért jót álljon, sőt ennek szükség esetén pénzbeli előlegezéseket is, a' hitelegyesület adózással haladék nélkül behajtandókat tessen. A' zálogjegyeknek a' bécsi pénzeszernakon eladása szinte meg van engedve. 'S mindezekből világos, hogy a' hitelegyesülettel zálogjegyekben kölcsönt kapó jószág birtokos azokat költség nélkül könnyen változtathatja. Sőt hogy erre szüksége sem lesz, 's hogy az egylettel készpénzt fog kaphatni, miután minden hihetőség szerint egy így rendezett hitelegyesülethöz mind a' magány- mind a' köztökék sőt külföldiek is, a' porosz hitelegyesület példája szerint, sürűn fognak folyani. A' hitelegyesület egy törlesztő alap van öszszekötve, melly az adósok által fizetendő tőkerészletekből alakították, 's a' kibocsátott zálogjegyeknek sorshuzás általi amortisatióját eszközöli. Ezen tőkerészletek évenként egy pctben határozatnak, 's e'hez képest bizonyos törlesztési terv már a' zálogjegyek kibocsátásakor megállapították; de a' jószág birtokosnak szabadságában áll ennek lefolyta előtt is tenni egészben vagy részenként tőketörlesztéseket, mellyeket, mihelyt 100 ezüst forint megűnek, a' telekkönyvből az illető jószág birtok-

kos kitoröltethet. E' közlés bevezetése, 's végszavai telve vannak gunnyal, 's ama szemrehányással, mikép a' jelen nemzedék mindenről értekezik, 's főleg elvekről, mik sok világos embernek szemében szállkák. csak ilyesekről nem. Értekező (ismét egykét esillagos ur) azt mondja, hogy a' „nihil de nobis” helyett jó volna a' „nummos nobis.” Mi csak annyit jegyzünk meg, hogy a' Világon kívül is értekeztek már a' hiteltárakról. 'S indítvány is tétetett azok fölállítására. Jelesül a' szatmári 12 pont között a' hiteli törvények javítása is foglaltatott, 's ama 12 pont commentárjaiban (mellyek a' Világon 's tán Századunkon kívül csaknem minden honi lapban u. m. pesti hírlapban, erdélyi híradóban 's Jelenkorunkban is megjelentek) ki volt fejtve, mikép ama hiteljavitó törvényekkel egyetemben a' hiteltár is kivántatott ugy Szatmárnak Rendei mint a' commentatorok által. Mäskor tehát értekező urnak tessék vagy megtudni mi történt, vagy nem hijába hasgatni a' levegőt panasszal, hogy ez vagy amaz nem történt. Turpe est doctori si ignorantia 'sa't. — Ugyan e' szám hírlapi kalászi megismerik a' pesti hírlap fogházjavítás című értekezése megemlítésénél, hogy üdvös lenne, ha a' büntető rendszer körüli intézkedések legjobb módjának napfényre hozása, egyszerűen pedig a' szerzte ágazó véleményeknek némi tájékozása tekintetéből az ebben munkálkodó országos választmánynak kidolgozandott terve, ha részletekben nem is (de miért nem?) legalább vezérlelvében sajtó által közre tétetnék; miáltal részint hírlapi megvitások útján annyira fejlődhetnek 's tisztulhatnak az e' tárgybeli vélemények, hogy a' jövő országgyűlés sem egyes tárgyait, sem a' nemzetet nem talá landja készületlennek hozandó intézkedéseit életbe léptetésére; nem leend tehát kénytelen e' halasztást nem szenvedő ügyben, mellyre nézve minden pillanat egy új áldozatát mutathatja föl bels z e r k e z e t ű n k a n t i h u m a n u s s z e r k e z e t ű n e k, — a' foganaba vételt boldogabb idők felviradásáig hátra lökni. — Mivel épen a' Világot tárgyaljuk, álljon itt két kis czikke a' pesti hírlapnak (171.) mik fölvilágosítást szolgálnak a' felül, minő világ a' Világ. I. Egy fontolva haladó megmászaltatott, 's könnyűnek találtatott. „Az ugy nevezett fontolva haladók organuma, melly magát (lucus a non lucendo) Világnak nevezi, a' fontolva haladók megfontolásának mindennap új bizonyosságait adja. A' 66dik számában a' hírlapi kalászkok rovata alatt azt mondja, hogy a' nemzeti újság nyomos adatai ellenében Pulszky urnak nem marad egyéb fön, mint magát — tisztelettel becsülettel de igazsággal is mondva — meg nem fontolva vezérkedőnek, vagy a' történetben járattannak elismerni. Tertium, azaz sárbul kigázolás, non datur. Ezen fontos szavak ellenében csak azt jegyezzük meg, hogy a' p. hírlap azon vezércikkét, mit az ugy nevezett nemz. újság ezáfolgatni ügyekszik, Pulszky Fer. nem írta, a' mint ezt a' fontolva haladó kalászszerző a' 164dik számában láthatja, 's hogy e' szerint nem Pulszky Fer. hanem, tisztelettel becsülettel, de igazsággal is mondva maga a' fontolva haladó kalászszerző mászott sárba. Kívánjuk neki, hogy abban bent ne maradjon. P. II. „Hírlapi hírszengetyű.” A' Világ 67dik számában megfejtetik, miért haladnak a' megfontolók olly lassan, midőn megvallják, hogy a' közgazdálkodásnak megtanulására eddigelé reá nem értek. G. Szt — csak egy pár hónap előtt hütlenséggel gyanúsította azokat, kik a' vámszövetségűl irni mertek, mielőtt ő arról gondolkodott volna: remélljük azonban, hogy a' Világ szerkesztősége nem fog bennünket azért revolutionaireknek tartani, hogy történetesen olly könyveket olvastunk, mellyeknek címét a' szerkesztőség önvallomása szerint elfeledte, 's tartalmát nem ismeri. Adjunk azért nekik időt, várjuk be tanulmányait; hiszen ha olvasnak, megszűnnek veszedelmesek lenni, mert a' deák közmondás szerint, csak a' lectore unius libri caveto. (Deákul talán: lectorem unius libri caveto.) — Ozman anyjaik azt álmodta, hogy olly nagy fa nőtt ki belőle, mellynek lombja az egész világot beárnyékolja, Cyrus anyja pedig quod de utero ejus egredietur torrens, melly az egész világot elárasztandja. Aligha bizonyos újságszerkesztőknek anyjaik nem álmodtak hasonlót; 's ez lesz oka, hogy a' Világ olly zöld 's cikkei olly vizesek. — A' mint a' hengermalom választmánya megtudta, hogy a' Világnak lisztre van szüksége, hazafiságból azt a' szerkesztőségnek productionalis áron megajánlá. Az ajánlat nem fogadtatott el, némelylek szerint azért, hogy ezen liszt nagyon száraz, mások szerint, azért, mert a' szerkesztőség korpával is beéri. Cardanus.”

A' Fejér-Veszprém megyei szederfatenyésztő társulat gyűlése Fejérvárra october tizenhatszadikára levén kitűzve, arra minden aláirt részvényes tag tisztelettel meghivatik. Kunoss Endre, társulati jegyző.

Szerbia.

(Főszólítások a' szerb nemzethez. Pötlékalatok a' zendülésről.) Sept. 9én Mihály Zimonyba hg menekede után, az ideigl. korm., Petronievics és Vuicsics elnöksége alatt, köv. felszólítást intézett a' szerb nemzethez: „Tudva volt a' nép előtt, miszerint a' kormány számos visszaélést követ el, mik ellen hiában szólnán a' tanács, a' fényes porta Sekib efendit Belgrádba küdé a' körülmények megvizsgálása végett. Midőn a' nép azt meghallá, azonnal gyülekezni kezdé, hogy személyesen adhassa elő sérelmeit; de Mihály hg tüstint haddal támada meg azt, 's csata után Zimonyba futott a' hg 's fő és kormány nélkül hagyá az országot, mivel látta, hogy a' népet Belgrádba jöveteltől nem zárhatja el. A' nép főnökei tehát, egyértelműleg Kiamil basával és Sekib efendivel, ideigl. kormányzóságot állítottak föl, melly az ország ügyeit intézendí, 's mellynek minden hatóság ennedelmeskedni tartozik; a' népket egyszerűen nyugalom, béke és rendfentartás ajánltatván. — Kiamil basas és Sekib efendi az ideigl. kormányzóságot a' porta nevében csakugyan megerősítették. — A' zendülés előzvényei és sikere egyiránt tanusítják, hogy két hatalmas szellem igtatja a' szerb kedélyeket, az orosz és török befolyás. Ez utóbbi mind inkább háttérbe vonul, mert csupán annyiban gyakorolhat Szerbiára befolyást a' porta, mennyiben azt a' moszkák szemfényvesztés végett megengedni jónak gondolják. Mihály hg mostani elűzetése is egyedül moszka befolyásnak tulajdonítandó, mert Mihály, vagyis inkább kedvenc tanácsosi inkább a' portához szítottak. Belgrádban eddig csak Milos Spasovitch közlovas végeztetett ki az új kormányzóság ítélete könetkeztében, ki Mihály hg parancsából az öreg Garasanint lenyakazá. Az ausztriai, angol, francia és moszka consul nyilatkozványt intéztek a' belgrádi basához, mellyben Vuicsicsot zendülőnek nyilatkoztatják a' porta ellen, 's kérék a' basát, hogy Vuicsicsnak Belgrádba jövetelét gátolja. A' basa azonban erre röviden csak azt válaszolá, hogy Szerbia belügyeihez a' consuloknak semmi közük, és Vuicsicsot 7 állgulóvással üdvözlé, minek következtében a' nevezett consulok azonnal levevék szállásairól a' lobogót 's hivatalkodásukat megszüntették. —

(A' szerb nemzet új fejdelmet választott.) Belgrádba térte után azonnal nagy népgyűlést tartott Vuicsics, mellyen mindenk előtt nyilatkozásra szólítá föl a' szerbeket, hogy kívánják e' Mihály hget visszahivatni, mire általányosan tagadó választ kapott. Új fejdelem-választást indítványozott tehát Vuicsics, miben a' nép azonnal megegyezett, még pedig olly formán, hogy választókat választott, kik aztán szótöbbséggel Petrovics Eleket, a' híres Cserni György fiát nevezék ki Szerbia új fejdelmévé. Sekib efendi a' választást helyben hagyá, 's az új fejdelmellel és Simics kíséretében, a' nagyuri beiktatás megnyeréseért azonnal Konstantinápolyba utazott. Cserni vagy Petrovics Elek Moszkaországban növekedett föl, sőt hadiszolgálatban is állott a' ezári sergeknel, minélfogva szelleme alkalmasint a' pétervári udvarhoz hajlik, 's így még csak most fog majd igazán viárgazani a' moszka befolyás Szerbiában, ha még ezuttal sem találna megnyitni a' szomszéd hatalmak szemé! — Rajevics volt belminister Vuicsics hatalmába került, 's vádállapotba helyeztetett. Sorsa könnyen gyászos véget fog érhetni. —

Spanyolország

(Ujabb carlospárti mozgalmak. Elegy.) Madridi hírek szerint sept. elején a' francia kormány tudatá Esparteroval, mikép a' carloziek még sem mondtak le reményikről 's új vállalatról gondolkoznak Spanyolországra nézve. Don Carlos Bourgesből megakart szökni, hogy még egyszer spanyolvérbe márhassa párt-híveinek testvérölő fegyvereit, de a' francia rendőrség szemessége megghiusította e' tervét, 's olly szoros őrizet alatt tartja a' hajdani trónkövetelőt, hogy a' közzel mulatóhelyekre sem szabad a' városból távoznia. — Calatrava pénzügyminister le akar hivataláról mondani, mivel minden tudománya sem terjed annyira, hogy pénzt birna teremteni. — A' németalföldi kormány nyal kereskedési szerződés van készülöben. —

Anglia.

(Csatavesztés Port-Natalban. Elegy.) London, sept. 11kén: „Jóremény foki hírek szerint Smith kapitány hadosztályát a' hollandi parasztlak Port-Natalban egészen tönkre verték. — A' doweri csatorna közelében 2 mérf. hosszú és majd félmérf. széles zátony létezik futó vagyis uszó homokból, mellyben néhány nap alatt a' legnagyobb hajók is nyom nélkül enyésznek el, ha reá feneklenek. Több ezer ember veszté ott már életét, 's az áruk értékét számos millióra bősülik, mellyek ott örökre eltűntek. Bush mérnök vas fénytornyot akar ott most építeni. Mindenek előtt egy 30 láb átmérőjű és 64 láb magas oszlopot akar az apálykor száraz homokba sülyeszteni; ezt más alap követendi, melly korlátokkal leendő körülvetetve és egészen a' tenger szilárd fenék rétegébe fog mélyedni. Erre egy 86 lábnyi magas oszlop emeltetik, erre pedig a' lámpák helyzetetnek és Viktória királyné 40 lábnyi magas szobra, kezében Neptun szigonyát tartva. Az építés már meg van kezdve, sokan azonban még is kétlik, hogy ez óriási munkát csakugyan végre lehessen hajtani. — Afghanistanra nézve csakugyan elhatározva látszik a' kormány lenni, hogy szükség esetén erőszakkal kényszerítendő bősületes békére az afghánokat. — Sept. 6kán a' plymouthi hajógyárban egy új sorhajót bocsátottak vízre, melly 32 nyolcvannolc fontos és 58 kisebb álgyuval láttatik el. — A' királyné Skótzsiában jelenleg a' perthi megyét utazza be.“ —

Franciaország.

(Vélemény a' püspöki pairadról. Elegy.) Paris sept. 13kán: „Lajos Fülöp ismét egy két lépést akar a' restauratiohoz közelíteni, és mintegy 12 püspök számára helyet készült csinálni a' pairkamrában.“ Szándéka mindazáltal még első tervében megghiusult, miután nemcsak a' szabadalmú sajtó határozottan ellenzé e' változtatást, hanem a' papi lapok is nyíltan kimondák, miszerint ez újítás a' papság politikai hatását nem igen nagyobbítaná, erkölcsi hatalmát 's befolyását pedig tetemesül csökkentené, pedig egyedül csak ez az, melly által az em-

bereket nagyobb vallásosságra vezérelhetni. — A' beállott szüret 's egyéb őszi munkák miatt 4 ezer katonát bocsátottak haza a' parisi őrseregből. — A' király nem rég a' tengerészeti növendékeket így szólította meg: „Fiatal tanulók 's kedves bajtársaim!“ mi a' Charivari szerint kissé furesán hangzott a' 70 éves aggastyán szájából. — Algiri hírek szerint Abdelkader Tejedemben megghiusult, kegyetlenül dulakodik azon arab törzsek tulajdonában, mellyek a' francia kormánynak meghódoltak; a' kormányzó mindazáltal hatályos rendszabályokról gondoskodott; hogy az emir makaessége ellen valahára csakugyan gát emeltessek.“ —

Belgium.

(Kereskedési szövetekezés.) A' három nagy nemzet közt álló kis Belgium nekünk két roppant néptörzsek közt állóknak nem megvetendő példaul szolgálhat a' kereskedési szövetekezésre nézve. Belgium, mint tudva van, már Franciaországgal szerződött, most legközelebb a' német vámszövetséggel egyezkedvén, a' német borok és selyem kelmékre vetett vám csökkentetett, melly engedély azonban csak próbául jövő jul. 1jéig fog tartani. Mindazáltal világos nyilatkozata ez a' belga kormány némethozzi hajlamának, miszerint az ezzel is szorosb kereskedési szerződésre ohajt lépni. Belgium e'szerint két nemzethez kapaszkodik, nehogy csupán egyhez járulván, attól elnyelessék, hanem inkább kettő közt maradjon függve. Franciaország már több fontos belga iparágat ragadott magához 's most különös társulat alakult, mellynek célja a' francia kereskedést Belgiumban terjesztetni. Ezen összeköttetés igaz, csak kereskedési, de ez a' politikaival annyira olvad össze, hogy bizony, melly nemzet önálló életet akar élni, ilyen lépések körül igen ovatosnak kell lennie.

Törökország.

(A' brailai zendülők elítéltek Orosz vihar a' bolgárok közt.) A' mult télen Brailában kiütött lázadás hőseinek feje Vogorides (Makedon) kilenced magával az oláh törvényszékektől halálra ítéltetett. Minthogy azonban az elítéltek nem raják, az ítélet végre nem hajtattott, hanem a' vétkesek az illető consuloknak, kiknek pártfogása alatt állnak, adattak át. Makedon ámbár nem görög alattvaló, hanem csak védenze a' görög consulnak, ennek adatott át. Kitél nyomban Görögországba szállítottak. — Bolgárországban a' béke és rend még helyre nem állott 's Bitogliából még folyvást seregek szállittatnak oda. Hire jár, miszerint némelly bolgár kerületek a' konstantinápolyi görög patriárka uraságát lerásván, önként az orosz synodus felügyelése alá vergődnek, minek hallottára Rifat baba ki ezen vidékek szemléltetésére küldeték ki, hivatalában haladéktalan eljárására utasított. (De nem úgy ám, mint mi szoktunk utasítani, mert ott inálás és zsinór közt van csak választás.) — Sekib effendi Jasszyból Nándorfejérvárra sietett, hol mint tudjuk, szörnyű dolgok történek.

É R T E S I T Ó.

Lapjainknak f. évi october 1jétől december végeig járandó évnegyedére 2 fr. 24 p. krral előfizethetni akár szorgalom- és gyorskocsi 's egyéb alkalom által szerkesztő hivatalunkban, akár a' kir. postahivatalok utján.

A' JELENKOR ÉS TÁRSALKODÓ

szerkesztősége.

Gőzhajójárás Bécs, Pest es Orsova közt Septemberben:

Pestről Bécsbe indul regg 7 ór.) mindennap
Pestre Bécsből érkezik (este))
Pestről Zimonyba 's Orsovára indul sept. 25. 's 29én.
Pestre Zimonybul 's Orsovául érkezik délelőtt, septemb. 25. 's 29kén.
 Ezen mindennapi Gőzhajókon kívül még egy vontató gőzös mindn 14 nap megfordul Pest és Drenkova közt, Bécs és Pest közt pedig **ARPA**d teherhajó minden héten, minden vasárnap egy nap jövendvén le-Bécsből; **Arpad** indul Pozsony 's Bécsbe minden szerdán regg. 6 órakor, egy sze kmy vitelára I. hely Pozsonyig: 4 fr. 40 kr., földelen: 3 fr.; Bécsig I. h. 6 fr. 30 kr földelen 4 fr. p.p.

1) A' pozsony - nagyszombati

első magyar vállalat t. cz. részvényesei a' f. 1842. évi october 23kán tartandó nyolczadik közgyűlésre, melly reggeli 10 órakor veendi kezdetét, legitt egész tisztelettel meghivatnak.

Pozsonyban sept. 6. 1842. az igazgatóság által.

Habermayer Ferencz
helyettes titoknok.

Fischer János igazgató.
Weisz László igazgató.

3) Dunagőzhajózás.

Azon körülmény, minélfogva több malomtulajdonos, a' Dunán, Pozsony és Zimony közt, olly helyekre kötimalmait, hol azok a' hajózás szabad folyamát gátolják, több károsításra szolgáltatott alkalmat, mikért kárpótlások követeltettek.

A' gőzhajótársaság mindig kész ugyan azon károkat megtéríteni, miket hajóji okoznak, de koránsem engedheti magát felelőssé tétetni azon károkat, mellyek a' malomtulajdonosak azon makaességéből erednek, miszerint a' fenálló rendszabályok dacára is tiltott helyekre kötik malmaikat; ennek következtében tehát köztudomásul adatik: „hogy a' gőzhajótársaság csupán azon malmonk történo kárért felelős, mellyek a' fenálló rendszabályok szerint vannak bekötvé: minden más esetben pedig nemcsak kárpótlást nem ad, hanem saját hajóinak netaláni megsértetésökért mindenkor kármentesítést fog követelni.“ —

Győr-vevőprémi aga asz-egyesület.

Az ezen évben alakult győr-Vevőprémi Agarász-egyesület társasági első

agaraszatát jövő őszbő 10kén tartandja, mellyre nézve minden t. cz. részvényes előleges tanácskozás végett is — 9kén estvére Pápu leendő megjelenésre kéretik.

3) Minthogy a' közalapítványi jóságoknak f. 1842. évi november hótul kezdve hat egymásután következő esztendőre leendő haszonbérbe kiadása végett f. évi augustus hó 29 napján Budán a' nagyméltóságú kir. helytatói egyházi biztosság előtt tartott nyilvános árverésen némelly jóságok kibérletlenül maradtak — a' nm. k. m. httanács f. e. aug. 30kán 33493 sz. a. kelt kegyes végzése szerint azok, nevezetesen:

- Horvátországban keblezett Preszeka, Vukovina, Svetice, és Ivanezhelységek ujonnan, haszonbérbe kiadás végett folyó évi october hó 5én a' Zágrábi közalapítványi fiókpénztár iróházában tartandó nyilvános árverésre; a' többiek pedig u. m.
- t. n. Hevesmegyében Vörösmarth
- Pestmegyében Bottyán
- Zalamegyében Nyavalyád
- Nyitramegyében Elefánt urad. sz. János elefánti puszt Alsó és Felső elefánti részjavak ugy Getfalui pusztá, Mankócz helység és Kolon nevezetű részlet nem különben Kolos urad.

Trencsénmegyében Szalkai uradalomhoz tartozó hason nevű pusztá és Apátfalu, Liborcsa, Ujeszdó, Zliechov helységek.

Vége Sárosmegyében Boroszló és Alsó-Mérk jóságok folyó 1842ik évi october 3dik napján Budán ismét a' nmlgu egyházi biztosság elő tartandó újabb árverésre bocsátatnak, azon hozzáadással: hogy a' magyar honban fekvő jóságokra nézve fizetendő pénzbeli ajánlatok írásba foglalva is elfogadtatnak.

A' szerződési feltételekről és a' jóságokat kiegészítő részjavak minőségéről mind a' királyi helytartói számvevői hivataltól, mind az illető kerületi gazdasági igazgató hivataltól bővebb felvilágosítást kaphatni. 3)

Ser-ház, pályinka-főzési-jog és vizimalom bérbe-adása.

2) A' nm. m. kir. udvari kincstár rendeletéből ezennel közhírré tétetik, hogy f. évi oct. 4kén Ungvár kamarai mvárosban tartandó nyilvános árverés utján az ottani serház és pályinka-főzési jog, nemkülönb az ottani vizimalom, akár összesen, akár a' körülményekhez képest egyenkint, hat egymásután következő és f. évi novemb. 1ső napjától számitandó évekre a' legtöbbet ígérőnek bérbe adatnak.

Bérleti szándékozók, a' kívánt bálnatpénzzel és biztosítással ellátva, a' fönkitett napra ezennel hivatalosak. 3)

Hiradás.

3) (694) A' kir. örök-alapítványi nagyköveressi urodalom részéről közhírré tétetik, hogy a' nevezett urodalom Izgári juhászatában folyó évben szaporodott egy nyiretű nemesített gyapju 2478³/₄ Pt. tavaszi, és 316 Pt. bárány gyapju mennyiségből álló f. évi octob. 3án délelőtt, a' nagy köveressi tisztíróteremben tartandó közönséges árverés utján, a' legtöbbet ígérőnek el fog adatni, melly árverésre a' venni kívánók megghiusultak hivatalosak. Nagyköveress sept. 5én 1842. Major János tisztartó. 3)

Házeladás

2) T. Csongrád megyében helyezett H. M. Vásárhely népes mvárosban, egy a' piacon fekvő jó anyagból épült, zsindelel fedett lakház, mellyben 4 szoba, 2 konyha, 1 bolt, 1 kamra, két kocsiszin és istálló 's az épület alatt két tágas pince foglaltatik f. é. oct. 7én először 16án másodsor 's utóljára, az illető tulajdonosok kívánatára árverés utján eladatik. 2)